9 Αυγούστου 2023

Ἡ ἀναμαρτησία τῆς Παναγίας (Γέρων Ἐφραίμ Βατοπαιδινός Καθηγούμενος Ἱ. Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου)

Ἅγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Γέρ. Εφραίμ Βατοπαιδινός / Θεολογία και Ζωή / Ορθόδοξη πίστη

«Ὡς ἔμψυχῳ Θεοῦ κιβωτῷ, ψαυέτω μηδαμῶς χείρ ἀμύητων», ψάλλουμε στήν ἐνάτη ὠδή πολλῶν Θεομητορικῶν ἑορτῶν. Πράγματι τό μυστήριο περί τοῦ προσώπου καί τῆς ζωῆς τῆς Θεοτόκου ἀποτελεῖ βιβλίο «κατεσφραγισμένον σφραγίσιν ἑπτά»1 γιά τούς ἀμύητους, τούς μή ἔχοντας τήν ἀποκάλυψη, τήν θεία Χάρη. Μυστήριο ἀληθινό καί τολμηρό, θεῖο καί ἀνθρώπινο· ἀνέγγικτο ἀπό τόν χοϊκό ἄνθρωπο. Πῶς μπορεῖ κάποιος νά νοήσει τά ὑψηλότερα, τά περί τῆς Θεοτόκου, ἀφοῦ δέν ἔχει πεῖρα οὔτε τῶν κατωτέρων; Πῶς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος πού δέν ἔχει καθαρισθεῖ ἀπό τά πάθη νά ὁμιλεῖ μέ αὐθεντία περί θεώσεως;

Στά εὐαγγέλια ἀποσιωπᾶται ἡ ζωή τῆς Παναγίας Παρθένου καί μόνο λίγα μάς ἀποκαλύπτονται. Πολλά ὅμως ἄλλα, ὅπως καί τήν σημασία καί ἔννοια τῶν εὐαγγελικῶν ἀναφορῶν, τά διδάσκει τό Ἅγιο Πνεῦμα μέ τήν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας· τά ἀποκαλύπτει πολλές φορές ἡ ἴδια ἡ Θεοτόκος στούς πιστούς δούλους Της, στούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Θά ἤθελα νά ἐπιστήσω τήν προσοχή σας, ἀλλά καί νά ζητήσω τίς προσευχές σας, γιά νά προχωρήσουμε μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ στήν ἀνάπτυξη τοῦ τόσο λεπτοῦ καί σημαντικοῦ αὐτοῦ θέματος, πού ἅπτεται τοῦ προσώπου τῆς Παναγίας μας, ἄλλα ἔχει σχέση καί μέ τήν δική μας πνευματική ζωή.

Ἐξ ἀρχῆς ἡ Ἐκκλησία δέν ἐπιχείρησε νά διατυπώσει ἰδιαίτερα δόγματα γιά τήν Παναγία. Δόγματα διατύπωσε μόνο γιά τόν Τριαδικό Θεό (Τριαδικό δόγμα) καί τόν ἐνανθρωπήσαντα Λόγο (Χριστολογικό δόγμα). Ἡ δογματική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν Παναγία διατυπώθηκε βαθμηδόν σέ ἄμεση σχέση μέ τήν Χριστολογία. Μόνο ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία διατύπωσε ἰδιαίτερα δόγματα γιά τήν Παναγία (ἀσπόρου συλλήψεως, ἐνσωμάτου μεταστάσεως). Ἔτσι ὁ Μέγας Βασίλειος μέσα στήν προοπτική τῆς ἀρχαίας Πατερικῆς Παραδόσεως, ἀπευθυνόμενος πρός αὐτούς ποῦ ἀμφισβητοῦσαν τήν μετά τόκον παρθενία τῆς Θεοτόκου, μετατόπιζε τήν σπουδαιότητα τοῦ θέματος στήν παρθενική Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, καί ἔλεγε ὅτι ἡ παρθενία ἦταν ἀναγκαῖα ὡς τήν ἐνανθρώπηση, γιά τό ὕστερα ἄς μήν εἴμαστε περίεργοι λόγῳ τοῦ μυστηρίου ποῦ περικλείεται2.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας πού ἡ διδασκαλία του γιά τόν ὅρο «Θεοτόκος»

θεμελιώθηκε ἀπό τήν Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο3 καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀποτελοῦν δύο βασικούς σταθμούς στήν ἀνάπτυξη τῆς δογματικῆς διδασκαλίας γιά τήν Παναγία. Γενικά μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἀπό τήν Γ’ Οἰκουμενική Σύνοδο καί ὕστερα ἡ ἀφομοίωση τῆς δογματικῆς διδασκαλίας γιά τήν Θεοτόκο ἦταν πολύ ἀργῆ.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τόν 14ο αἰῶνα, πού χαρακτηρίστηκε ὡς αἰῶνας τοῦ χριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ γιά τό Βυζάντιο, σέ ἀντίθεση μέ τούς προγενεστέρους Πατέρες ἦταν ἴσως ὅ πρῶτος, πού τόνισε τήν ἀνθρωπολογική σπουδαιότητα τοῦ προσώπου τῆς Θεοτόκου, χωρίς βέβαια νά ἀγνοεῖ τήν Χριστολογική σπουδαιότητά της ἤ νά παύει νά τήν προϋποθέτει. Μίλησε ἐκτενῶς γιά τό πρόσωπο καί τήν ἀσκητική ζωή τῆς Παρθένου! Τήν παρουσίασε ὡς ἡσυχάστρια μέσα στά Ἅγια τῶν Ἁγίων καί τήν πρόβαλε ὡς πρότυπο πνευματικῆς τελειώσεως4. Αὐτός ἀπέδειξε ὅτι πρώτη ἡ Παναγία εἶδε τόν ἀναστάντα Χριστό. Κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο αὕτη ἦταν ἡ μόνη «κυρίως φερωνύμως παρθένος»· εἶχε ἀποκτήσει τήν τελεία ἀγνεία, ἦταν παρθένος στό σῶμα καί τήν ψυχή καί δέν μποροῦσε νά ἀγγίξει κάποιος μολυσμός οὔτε τίς αἰσθήσεις τοῦ σώματος της οὔτε τίς δυνάμεις τῆς ψυχῆς της5.

Τήν γραμμή αὐτήν τοῦ Παλαμᾶ ἀκολούθησε καί ὁ σχεδόν σύγχρονος του ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας. Αὐτός γράφει ὅτι «προξενεῖ ἔκπληξη ὄχι μόνο στούς ἀνθρώπους, ἀλλά καί σέ αὐτούς τούς ἀγγέλους, τό πῶς, ἐνῶ ἡ Παρθένος ἦταν μόνο ἄνθρωπος καί δέν εἶχε τίποτε περισσότερο ἀπό τούς ἄλλους ἀνθρώπους, μπόρεσε νά διαφύγει, μόνη αὐτή, τήν κοινή ἀρρώστια (δηλ. τήν ἁμαρτία)»6. Αὕτη ἦταν ἡ «πρώτη καί μόνη της ἁμαρτία καθάπαξ ἀπηλλαγμένη»7.

Ἀκολουθεῖ ὁ ἅγιος Νικόδημος Ἁγιορείτης, ὁ ὁποίος κάνοντας μία συνθετική θεολογία μέ βάση ὅλους τους προγενέστερους Πατέρες διακηρύττει: «Ἄν καθ’ ὑπόθεσιν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καί τά λοιπά κτίσματα ἤθελον γείνη κακά, μόνη ἡ Κυρία Θεοτόκος ἦτον ἱκανή νά εὐχαρίστηση τόν Θεόν» καί ὅτι «ὅλος ὁ νοητός καί αἰσθητός κόσμος ἔγεινε διά τό τέλος τοῦτο, ἤτοι διά τήν Κυρίαν Θεοτόκον, καί πάλιν ἡ Κυρία Θεοτόκος, ἔγεινε διά τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν»8. Στήν δέ ἑρμηνεία του Εἰς τήν θ’ ὠδήν τῆς Θεοτόκου Μαρίας γράφει ὅτι «ἡ Θεοτόκος ἦταν ἀνωτέρα κάθε προαιρετικοῦ ἁμαρτήματος συγγνωστοῦ τέ καί θανάσιμου, μέχρι καί προσβολῆς αὐτῆς πονηροῦ λογισμοῦ»9.

Τελευταῖο σταθμό ἀποτελεῖ ὁ ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, πού μαρτυρεῖ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ ὅτι «ἡ Θεομήτωρ οὐδέποτε ἥμαρτεν, οὐδέ διά σκέψεως»10.

Ὁ Χριστός δέν ἁμάρτησε, γιατί ὡς θεία Ὑπόσταση δέν μποροῦσε νά ἁμαρτήσει. Εἶχε τήν ἀπόλυτη καί κατά φύσει ἀναμαρτησία. Τό «οὐδείς ἀναμάρτητος, εἰ μή ὁ Θεός»11 ἀναφέρεται σέ αὐτήν τήν κατά φύσει ἀναμαρτησία τῆς Ἁγίας Τριάδος,

καί φυσικά τοῦ Χριστοῦ ὡς δευτέρου προσώπου Της. Ἡ Θεοτόκος δέν ἁμάρτησε, ἄν καί μποροῦσε νά ἁμαρτήσει. Δέν ἦταν ἀναμάρτητη κατά φύσει ἀλλά κατά θέληση.

Ἡ Παναγία εἶχε πραγματική, τελεία καί ὄχι σχετική12 ἀναμαρτησία στά ἔργα, στούς λόγους καί στούς λογισμούς της. Οὔτε «βρισκόταν σέ ὕφεση ἡ ἁμαρτία στήν Θεοτόκο»13, οὔτε ἡ ἀπαλλαγή της ἀπό τήν ἁμαρτία ἔγινε μετά τήν Πεντηκοστή ἤ ἔστω μετά τόν Εὐαγγελισμό14. Ἐπιπλέον δέν ἀρκεῖ νά ὁμολογεῖ κάποιος ὅτι ἡ ἁμαρτία ὑπῆρχε σέ Αὐτήν δυνάμει καί ὄχι ἐνεργείᾳ, χωρίς νά ἐπεξηγεῖται αὐτό τό «δυνάμει» ὡς ἀνενέργητο στίς πράξεις, τούς λόγους καί τούς λογισμούς.15 Ἀκόμη καί αὐτή ἡ «κατά Χάριν ἀναμαρτησία»16 εἶναι ἀποδεκτή μέ τήν προϋπόθεση ὅτι μέ τήν συνεργεῖα τῆς θείας Χάριτος ἡ Θεοτόκος παρέμεινε ἀναμάρτητη ἀπό τήν γέννηση της ὡς καί τήν κοίμηση της, καί ὄχι ὅτι «ἡ ἀκαταγώνιστος (irresistibilis) Χάρις» ἐπέβαλλε τήν ἀναμαρτησία μετά τόν Εὐαγγελισμό. Αὐτά προβάλλουν πολλοί σύγχρονοι «ἡμέτεροι» θεολόγοι πού ἀπαντοῦν στίς Ρωμαιοκαθολικές δοξασίες γιά τήν Θεοτόκο μέ προτεσταντίζουσα θεολογία. Ἄν οἱ παλαιοί ἀλλά καί οἱ σύγχρονοι αἱρετικοί ἀμφισβητοῦν τήν ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ17, πόσο μᾶλλον τῆς Θεοτόκου;

Δέν μπορεῖ μέ τήν ἀντίρρηση καί τήν διανοητική θεολόγηση νά ἀνατραπεῖ κάποια αἱρετική δοξασία, ἀλλά μόνο μέ τήν ἐμπειρική γνώση τῆς ὀρθόδοξης Πατερικῆς θεολογίας. Ἀκραιφνής ἐκφραστής τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αὐτός πού ἔχει ἀναπτυγμένη στό ἔπακρο τήν νοερά καί τήν λογική του ἐνέργεια18, αὐτός πού ἔχει ἀποκτήσει δογματική συνείδηση. Αὐτή κατά τόν μακάριο Γέροντα Σωφρόνιο «εἶναι καταστάλαγμα μακροχρονίου πείρας τῆς Χάριτος, οὐχί δέ διανοητικῆς ἐργασίας»19. «Εἶναι ἡ βαθεῖα ζωή τοῦ πνεύματος, καί οὐχί ἡ ἀφηρημένη γνῶσις», πού ἀφομοιώνεται μετά ἀπό παρέλευση πολλῶν ἐτῶν ἐναλλαγῆς πνευματικῶν καταστάσεων ἐπισκέψεως καί ἄρσεως τῆς Χάριτος20.

Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος σύμφωνα μέ τήν διδασκαλία τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι «ἀειπάρθενος». Δηλαδή παρθένος πρό τοῦ τόκου, ἐν τῷ τόκῳ καί μετά τόν τόκον. Αὐτή ἡ παρθενία δέν ἔγκειται μόνο στήν σωματική της καθαρότητα, ἀλλά κυρίως στήν ψυχική. Διότι «ἡ παρθενία ὡς ἁπλή βιολογική κατάσταση δέν ἔχει καμμία θεολογική ἤ σωτηριολογική σπουδαιότητα»21. Δηλαδή τό «ἀειπάρθενον» τῆς Θεοτόκου ταυτίζεται μέ τήν τελεία καθαρότητα, τήν ἀναμαρτησία22. Ἀναμαρτησία πρό τοῦ τόκου, ἐν τῷ τόκῳ καί μετά τόν τόκον. Ἡ ἀναμαρτησία της δέν προέρχεται ἀπό ἄσπιλη σύλληψη της (Conceptio Immaculata)23, ὅπως κακῶς δογμάτισε ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία μέ τόν πάπα Πίο Θ’ τό 1854, ἀλλά ἀπό τήν ἐλεύθερη προσωπική της ἀποστροφή πρός τήν ἁμαρτία.

Ἡ Παρθένος συνελήφθη «σωφρόνως ἐν τῇ νηδύι τῆς Ἄννας ἐξ Ἰωακείμ». Τό ὅτι συνελήφθη σωφρόνως σημαίνει ὅτι ὁ τρόπος τῆς συλλήψεως ἦταν ἁγνός καί

ἀνήδονος. Γιά νά εἶχε ὅμως ἡ Παρθένος ἄσπιλη σύλληψη, ἔπρεπε νά εἶχε γεννηθεῖ παρθενικῶς ὅπως καί ὁ Χριστός24. Ἡ Πανάμωμος Παρθένος εἶναι ἡ μόνη ἀπό τό ἀνθρώπινο γένος πού διατήρησε ἀμόλυντο καί φωτεινό τό «κατ' εἰκόνα». Μέ τήν ἀγαθή προαίρεση καί τήν ἄσκηση Της ἐργαζόταν ἐν ἐλευθερίᾳ ὅλες τίς θεοειδείς ἀρετές σέ μέγιστο βαθμό. Μόνο στήν Παρθένο ἔχουμε πλήρη ἁρμονία φύσεως καί ὑποστάσεως. Ἔχουμε ἕνωση τῆς γνώμης, τῆς προαιρέσεως μέ τόν λόγο τῆς φύσεως, ὁπότε κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή γίνεται «ἡ τοῦ Θεοῦ πρός τήν φῦσιν καταλλαγή»25. Τό θέλημα της ταυτιζόταν ἐντελῶς μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Εἶχε δώσει ὅλη τήν προαίρεση της στόν Θεό.

Γι' αὐτό μποροῦσε νά πεῖ μέ μεγαλειώδη ταπείνωση στόν Εὐαγγελισμό της: «Ἰδού ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτο μοί κατά τό ρῆμα σου»26. Ὅταν τῆς ἐξηγήθηκε ὅτι ἡ σύλληψη θά γίνει ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ στήν παρθενική μήτρα της, τότε συμφώνησε, ἀποδέχτηκε τήν ἄρρητη οἰκονομία τοῦ Θεοῦ. Μόνο κάποιος πού θά εἶχε πραγματοποιήσει βίο πανάμωμο καί ἀμόλυντο, μόνο κάποιος πού θά εἶχε δείξει ἰδιαίτερη, ξεχωριστή καί μεγαλειώδη ἔφεση πρός τόν Θεό, πού θά εἶχε ἀποκτήσει τέτοιο θεῖο ἔρωτα, ὅσο κανένα ἄλλο δημιούργημα, θά μποροῦσε νά δεχθεῖ αὐτήν τήν ἀκατάληπτη οἰκονομία τοῦ Θεοῦ χωρίς ἀμφιβολίες. Ἡ ἁγία Παρθένος δέχτηκε μέ ταπείνωση καί ἁπλότητα τόν ἔπαινο τοῦ Γαβριήλ καί τό μήνυμα τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, γιατί ἦταν αὐτή ἡ μόνη πρόσφορη γιά τήν ὑψηλή τιμή καί ἀποστολή πού τῆς ἔδινε ὁ Θεός27.

Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται ὁ κεντρικός καί ἐνεργητικός ρόλος της στό μυστήριο τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ καί τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Προετοίμασε τόν ἑαυτό της μέ τόν πανάγιο βίο της ἔτσι ὥστε νά ἑλκύσει τόν Θεό ἀπό τόν οὐρανό στήν γῆ. Ἡ Ἀειπάρθενος Μαρία δέν ἦταν ἡ καλύτερη γυναῖκα στήν γῆ, οὔτε ἄπλα ἡ καλύτερη γυναῖκα ὅλων τῶν ἐποχῶν, ἀλλά ἦταν ἡ μοναδική πού θά κατέβαζε τόν οὐρανό στήν γῆ, θά ἔκανε τόν Θεό ἄνθρωπο. «Μόνη γάρ Θεοῦ καί παντός ἀνθρωπείου γένους στάσα μεταξύ, τόν μέν Θεόν ἐποίησεν υἱόν ἀνθρώπου, υἱούς δέ Θεοῦ τούς ἀνθρώπους ἀπειργάσατο, τήν γῆν οὐρανώσασα καί τό γένος θεώσασα»28.

Ἄν εἶχε διαπράξει ἁμαρτίες -ἔστω καί μόνο μέ τόν λογισμό- ἡ Παρθένος πρίν ἀπό τόν Εὐαγγελισμό, πῶς θά μποροῦσε νά ἔλθει, νά σαρκωθεῖ, νά ἐνωθεῖ ὁ Ἅγαθός, ὁ Ἅγιος Θεός μέ κάτι πού δέν θά ἦταν ἀγαθό καί ἅγιο, ἄλλα θά εἶχε πεῖρα τῆς ἁμαρτίας; Ἡ θεοχώρητος Παρθένος ἔζησε ἐπί γῆς σάν νά μήν εἶχε σχέση μέ τήν ἁμαρτία πού εἶχε διαπραχθεῖ στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ Καβάσιλας τήν παρομοιάζει μέ τήν κιβωτό τοῦ Νῶε, πού ἔλαβε μέρος καί μάλιστα σωστικό κατά τόν Κατακλυσμό, ἀλλά δέν εἶχε καμμία σχέση μέ τούς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς τοῦ Νῶε29.

Ἡ Παρθένος γεννημένη ἀπό ἀνθρώπους -τόν Ἰωακείμ καί τήν Ἄννα- ἦταν κληρονόμος καί φορέας τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, στίς συνέπειες του, τήν θνητότητα, τά ἀδιάβλητα πάθη30· παίρνοντας ἀπό τόν Θεό τόση βοήθεια, ὅση ἔδωσε ὁ Θεός καί σέ ὅλους τούς ἄλλους ἀνθρώπους ἔζησε ἀναμάρτητα, πρό τοῦ τόκου. Ἀπό αὐτό τό ἀναμάρτητο σῶμα καί τήν ἀναμάρτητη ψυχή, τόν ἐνιαῖο δηλαδή ἀναμάρτητο ἄνθρωπο, πῆρε ὅ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀναμάρτητο σῶμα καί ἀναμάρτητη ψυχή καί ἔγινε ἄνθρωπος, μόνος Αὐτός μέ ἄσπιλη σύλληψη.

Ὁ Θεός δημιούργησε τόν ἄνθρωπο «φύσει ἀναμάρτητον καί θελήσει αὐτεξούσιον»31. Λόγῳ κακῆς χρήσεως τοῦ αὐτεξουσίου εἰσῆλθε ἡ ἁμαρτία στόν ἄνθρωπο καί τόν κυρίευσε. Κατά τόν ἅγιο Νικόλαο Καβάσιλα ὁ Κύριος γνώριζε ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά τοῦ προσφέρει καθαρή καί ἁγνή τήν ἀνθρώπινη φύσῃ -ὅπως τότε πού τήν πρωτοδημιούργησε- γιά νά πάρει ἀπό αὐτήν τήν Μητέρα Του32. Ὁ Θεός περίμενε νά δημιουργηθεῖ «ἡ μόνη Ἁγνή καί Ἄχραντος Παρθένος», γιά νά ἐκπληρώσει τήν πρό καταβολῆς κόσμου οἰκονομία Του. Δέν μεταβάλλει τά σχέδια Του, δέν ἀναιρεῖ τά δημιουργήματα Του, γιατί αὐτό θά ἔδειχνε ὅτι κάτι δέν «ἐποίησε λίαν καλά»33.

Βέβαια καί ὁ τοκετός τῆς Θεοτόκου ἦταν ἀναμάρτητος, ἀφοῦ ἦταν ὑπερφυσικός, «ἄνευ ὠδίνων». Ἄλλα καί μετά τόν τόκο της ἔζησε ἀναμάρτητα, ἀφοῦ μάλιστα ἐνοίκησε σέ αὐτήν «πᾶν τό πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς»34. Ἀπό τήν στιγμή τῆς «ἐπισκιάσεως τῆς δυνάμεως τοῦ Ὑψίστου»33, δηλαδή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατά τόν Εὐαγγελισμό, ἡ Παναγία Παρθένος λαμβάνει μία συνεχῆ αὔξηση ἁγιασμοῦ, ἡ ὁποία δέν σταματᾷ, δέν διακόπτεται. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς γράφει: «Ἁγία μέν γάρ εἰ σύ, φησί, καί κεχαριτωμένη, Παρθένε· Πνεῦμα δέ πάλιν Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπί σέ δι’ ἁγιασμοῦ προσθήκης ὑψηλοτέρας ἑτοίμαζον καί προκατάρτιζον τήν ἐν σοι θεουργίαν»36. Στοιχῶντας στόν Παλαμᾶ ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ θεωρεῖ ὅτι κατά τήν στιγμή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἔχουμε γιά τήν Παρθένο «πρόωρη Πεντηκοστή». Κατά τόν Εὐαγγελισμό δηλαδή συμβαίνει στήν Παρθένο ἡ κάθαρση πού λέγουν οἱ Πατέρες38, ὄχι κάθαρση ἀπό προσωπικά ἁμαρτήματα πού δέν ὑπῆρχαν, ἀλλά «προσθήκη χαρίτων»39.

Ὅσοι δέν ἀποδέχονται τήν ἀναμαρτησία τῆς Θεοτόκου προσπαθοῦν νά στηρίξουν τήν ἄποψη τούς σέ ὁρισμένα ἁγιογραφικά χωρία καί περιστατικά, πού δυστυχῶς τα παρερμηνεύουν. Ἔτσι κατά τόν γάμο στήν Κανά τῆς Γαλιλαίας40 ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Θεοτόκος «ἐκινήθη “ἐκ τῆς ἀσθενείας τῆς κενοδοξίας”», ἐπειδή «ἠνώχλησεν ἀκαίρως τον Κύριον ὅταν ἀρχικά ἀρνήθηκε ὁ Χριστός νά κάνει τό θαῦμα καθώς τον προέτρεπε ἡ Μητέρα Του»41. Ἄλλα νομίζουμε ὅτι ἐδῶ ἀκριβῶς φανερώνεται τό μέγεθος τῆς παρρησίας τῆς Θεοτόκου, γιατί ὁ Χριστός παρά τήν ἀρχική Του ἄρνηση ὑπήκουσε στήν Παναγία καί ἔκανε τό θαύμα42. Κάτι παρόμοιο συνέβη στό σχετικό θαῦμα μέ μία ἀπό τίς ἑπτά θαυματουργές εἰκόνες πού φυλάσσονται στήν Μονή μας, τήν Παναγία τήν Παραμυθία43. Γιά τήν περίπτωση κατά τήν ὁποία ὁ Χριστός μιλοῦσε στά πλήθη, ἐνῶ ἡ Μητέρα Του καί οἱ νομιζόμενοι ἀδελφοί Του ἤθελαν νά τοῦ μιλήσουν καί εἶπε ὁ Χριστός, ὅτι «ὅστις ἄν ποίησῃ τό θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μοῦ ἀδελφός καί ἀδελφή καί μήτηρ ἐστίν»44, ὑποστηρίχθηκε ὅτι μέ τήν ἀπάντηση του ὁ Κύριος «κατήσχυνεν ἥρεμα τόν φιλόδοξον αὐτῆς σκοπόν καί τό τυραννικόν πάθος τῆς κενοδοξίας ἀπήλασεν»45. Ὁ Χριστός ὅμως ἐδῶ, ὅπως καί σέ ὅλες τίς δημόσιες ἐμφανίσεις Του, δέν δείχνει ὁποιαδήποτε συναισθηματική προσκόλληση πρός τήν Μητέρα Του, γι’ αὐτό ἐξάλλου καί στά εὐαγγέλια δέν φαίνεται ποτέ νά τήν ἀποκάλεσε «Μητέρα». Γιατί, ὁποῖος δέν ἔχει βιώσει τήν ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ ἀγάπη, μπορεῖ νά παρερμηνεύσει αὐτήν ὡς συναισθηματική. Ὑπάρχει ὅμως τεράστια διαφορά μεταξύ τῶν δύο εἰδῶν ἀγάπης· ὅση ἡ διαφορά μεταξύ κτιστοῦ καί ἀκτίστου. Ἐπίσης ὁ Χριστός δέν ἤθελε νά ἔχει ὡς μαρτυρία γιά τό ἔργο Του, τήν Μητέρα Του, γιατί, ἀφοῦ ἀπευθυνόταν κυρίως στούς ἀπίστους και σκληροτράχηλους Ἰουδαίους, ἡ μαρτυρία της θά ἦταν ὕποπτη. Κάτι τέτοιο προβάλλει καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς, ὅταν ἐξηγεῖ, γιατί οἱ εὐαγγελιστές δέν ἀνέφεραν ρητῶς ὅτι ὁ ἀναστάς Χριστός ἐμφανίσθηκε πρῶτα

στήν Παναγία Μητέρα Του46.

Ἰσχυρίζονται ἀκόμη κατά τήν σταύρωση τοῦ Χρίστου ὅτι «ἡ ρομφαία πού διῆλθε»47 τήν καρδία τῆς Θεοτόκου ὀφειλόταν στήν ἀπιστία της καί ὅτι σκανδαλίσθηκε καί κλονίσθηκε μέ τόν ἀτιμωτικό θάνατο τοῦ Χριστοῦ48. Ὁ ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης ὅμως γράφει: «Ἡμεῖς δέν φθάνομεν εἰς τό πλήρωμα τῆς ἀγάπης τῆς Θεοτόκου, καί διά τοῦτο δέν δυνάμεθα νά ἐννοήσωμεν πλήρως το βάθος τῆς θλίψεως αὐτῆς. Ἡ ἀγάπη αὐτῆς ἦτο τελεία. Ἠγάπα ἀπείρως τον Θεόν καί Υἱόν αὐτῆς, ἄλλ' ἠγάπα καί τόν λαόν ἀγάπη μεγάλη. Καί τί ἠσθάνετο ἄραγε, ὅτε ἐκεῖνοι, τούς ὁποίους αὕτη τοσοῦτον ἠγάπα καί τῶν ὁποίων τήν σωτηρίαν ἐπόθει ἕως τέλους, ἐσταύρουν τόν ἠγαπημένον Υἱόν αὐτῆς; Δέν δυνάμεθα νά συλλάβωμεν τοῦτο, διότι ὀλίγη εἶναι ἡ ἀγάπη ἡμῶν διά τόν Θεόν καί τούς ἀνθρώπους»49.

Βέβαια γιά νά φανεῖ ὅτι ἡ Θεοτόκος ἦταν ἄνθρωπος καί ὄχι θεᾶ, γιατί ὁ Νεστόριος καί ἄλλοι αἱρετικοί ἔλεγαν, «ὑπό ἀνθρώπου δέ Θεόν τεχθῆναι ἀδύνατον»50, ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς μᾶς διέσωσε τό περιστατικό κατά τό ὅποιο ἡ Παναγία, ὅταν ἐπέστρεφε ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ, δέν γνώριζε ποῦ ἦταν τό παιδί της, ὁ Χριστός, καί τόν ἔψαχνε μαζί μέ τόν Ἰωσήφ τόν μνήστορα ἐπί τρεῖς ἡμερες51. Τοῦτο ὅμως φανερώνει ἕνα ἀναμάρτητο σφάλμα καί ὅτι δέν εἶχε την ἐπί γῆς παγγνωσία, ἀφοῦ ἦταν ἄνθρωπος".

Ἡ Θεοτόκος δέν εἶχε οὔτε συγγνωστά ἁμαρτήματα. Εἶχε τέλεια ἀναμαρτησία σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τά ἔργα, τούς λόγους καί τήν κατά διάνοια ἁμαρτία53. Αὐτό πραγματοποιήθηκε, γιατί ἀπό τήν γέννηση ὡς τήν κοίμησή της εἶχε ἀδιάλειπτη καί αἰσθητή κοινωνία μέ τήν θεία Χάρη. «Ὁλόκληρη ἡ ζωή της ὑπῆρξε μία ἀδιάκοπη ὑπέρβαση τῆς κλίσεως πρός τό κακό, μία διαρκῆς πορεία ἀνόδου καί προόδου στήν ἀρετή. Ἡ Παναγία μέ τόν ἅγιο βίο της ὑπερέβη τό στάδιο τῆς ἀσκήσεως καί τῆς καθάρσεως»54. Ὁ ἅγιος Σιλουανός γράφει ἀποκαλυπτικά: «Ἡ Θεομήτωρ οὐδέποτε ἀπώλεσε τήν Χάριν», γι' αὐτό «οὐδέποτε ἡμάρτησεν, οὐδέ διά λογισμοῦ»55.

Ὁ τρόπος θεωρήσεως τοῦ ἄνθρωπου, ἡ μαρτυρία καί ἡ ὁμολογία του γιά τό πρόσωπο καί τήν ἀναμαρτησία τῆς Κυρίας Θεοτόκου φανερώνουν καί τήν ἐσωτερική πνευματική του κατάσταση. Βέβαια οἱ Προτεστάντες καί οἱ Ρωμαιοκαθολικοί στέκουν στά δύο ἄκρα τῆς ὑποτιμήσεως καί ὑπερτιμήσεως τοῦ προσώπου τῆς Παναγίας ἀντίστοιχα. Ὅμως καί μέσα στόν χῶρο τῆς Ὀρθοδοξίας οἱ ἠθικιστές ἀπό τήν μιά καί οἱ νοησιαρχικοί ἀπό τήν ἄλλη ἔχουν σίγουρα λανθασμένη ἀντίληψη γιά τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, γιατί δέν στηρίζονται στήν ἐμπειρική, ὑπαρξιακή κοινωνία μαζί της56. Οἱ ἠθικιστές ἀποδέχονται τήν σωματική παρθενία τῆς Θεοτόκου, ὄχι ὅμως καί τήν πνευματική, γιατί πάντοτε μένουν στά «ἔξωθεν τοῦ ποτηριοῦ»57. Οἱ νοησιαρχικοί δέν πιστεύουν στήν ἀναμαρτησία τῆς Παναγίας,

γιατί δέν μπορεῖ νά τό ἀποδεχθεῖ αὐτό ἡ εὐφυέστατη μέν καί ὀξυδερκής, πεπερασμένη δέ καί ἀφώτιστη διάνοια τους. Ὁ μακάριος Γέροντας Σωφρόνιος τοῦ Ἔσσεξ, αὐτός ὁ ἐμπειρικός θεολόγος, θεόπτης και κατ' ἐμέ ὁ μεγαλύτερος θεολόγος τοῦ 20ου αἰῶνα, ὁμολογεῖ: «Οὐδείς τῶν ἀνθρώπων ὑπῆρξεν ἄνευ ἁμαρτίας, ἐκτός τῆς Ὑπεραγίας Παρθένου Μαρίας»58, «δι' αὐτῆς δέ καί χάριν αὐτῆς ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου εἰσῆλθεν εἰς νέαν τροχιάν, ἀσυγκρίτως μεγαλειωδεστέραν παντός ὅ,τι ὑπῆρχε πρός αὐτῆς»59. Ἄν κάποιος θεωρεῖ ὅτι ἡ θέωση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἕνα ἠθικό γεγονός60 καί ὄχι μία ὀντολογική κατάσταση πῶς μπορεῖ νά διεισδύσει, νά ἐμβαθύνει στό μυστήριο τῆς Θεοτόκου;

Βέβαια «ἡ βαθύτερη ἐμπειρία τῆς Μητέρας τοῦ Κυρίου εἶναι κρυμμένη ἀπό ἐμᾶς καί κανείς ποτέ δέν εἶναι δυνατόν νά συμμερισθεῖ αὐτήν τήν μοναδική ἐμπειρία»61. Δέν μποροῦσε καί οὔτε μπορεῖ κάποιο δημιούργημα νά γίνει τελειότερο ἀπό αὐτήν, οὔτε ἡ ἴδια μποροῦσε νά γίνει τελειότερη ἀπ' ὅτι εἶναι. Κατά τόν ἅγιο Αὐγουστῖνο «τρία δέν ἠδυνήθη νά κάμῃ τελειότερα ὁ Θεός, παρά πᾶσαν τήν παντοδυναμίαν Του. Τήν Σάρκωσιν, τήν Παρθένον καί τήν μακαριότητα τῶν δικαίων ἐν τῇ μελλούσῃ ζωή»62.

Ἡ Παναγία μας μέσα στήν ὀρθόδοξη Λατρεία γιά τό «θεότευκτο, πνευματικό κάλλος της, τό ἀμήχανο καί ἀπερίγραπτο»63 τήν παναγιότητα, τήν ἀναμαρτησία της μεγαλύνεται μέ ὑπέροχους καί θεολογικωτάτους ὕμνους64, ἐγκωμιάζεται μέ ὑψηλούς, ἀποκαλυπτικούς καί δυσπρόσιτους στήν κοινή ἀνθρώπινη διάνοια λόγους65. Σέ Αὐτήν ἀπευθύνονται πύρινες προσευχές66. Δέν ἀποδίδουμε τήν ὀφειλόμενη τιμή πρός τήν Κυρία Θεοτόκο, ἄν ὁμολογοῦμε ὅτι ἦταν ἁπλα ἐνάρετη καί ἔζησε μέ ταπείνωση καί ὑπακοή καί δέν ὁμολογοῦμε τό ἀνώτερο· ὅτι ἔζησε ἀναμάρτητα. Δέν ζηλοτυπεῖ ὁ Χριστός, δέν ὑποβιβάζουμε τό πρόσωπο Του ὡς μοναδικό Δημιουργό καί Σωτῆρα τοῦ κόσμου67 ἄν ὁμολογοῦμε ὅτι ἡ Παναγία Μητέρα Του εἶναι ἀναμάρτητη, ὄχι βέβαια κατά φύσει ἀλλά κατά προαίρεση. Χρειάζεται νά ἀποβληθεῖ ἡ φοβία πού προέρχεται ἀπό προτεσταντίζουσα ἐπιχειρηματολογία, ὅτι τιμῶντας το πρόσωπο τῆς Παναγίας τήν διαχωρίζουμε ἀπό τόν Χριστό, ἀπό τό μυστήριο τῆς ἐνανθρωπήσεως. Τιμή καί προσκύνηση πρός τήν Παναγία δέν σημαίνει ἀποδοχή τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Μαριολατρίας68. Ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία γιά τήν Θεοτόκο ὁμιλεῖ καί ἑρμηνεύει τήν ὀρθή θέση της μέσα στήν Ἐκκλησία.

Ὁ πανάγιος βίος, ἡ ἀναμαρτησία τῆς Παρθένου, πού ἔγινε ἀφορμή γιά νά γίνει Θεοτόκος καί Θεομήτωρ ἐξηγοῦν αὐτήν τήν ἰδιαίτερη θέση Της, πού ὁμολογοῦμε ὅτι ἔχει μετά τόν Θεό καί πάνω ἀπό τούς ἀγγέλους καί τούς ἁγίους. Μέ τήν ὑποστατική ἕνωση τῆς θείας καί ἀνθρωπίνης φύσεως στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καί τήν δημιουργία τῆς θεανθρωπίνης οἰκογενείας καί κοινωνίας, ἡ Παναγία

γίνεται ἡ Μητέρα της καινής κτίσεως.

Ἡ Παναγία μας εἶναι τό «μεθόριον μεταξύ κτιστῆς καί ἀκτίστου φύσεως», ἡ «μετά Θεόν θεός, ἡ τά δευτερεία τῆς Τριάδος ἔχουσα», ἡ «τιμιωτέρα τῶν Χερουβείμ καί ἐνδοξότερα ἀσύγκριτος τῶν Σεραφείμ», ἡ «ἁγία ἁγίων μείζων», αὐτή πού «δύναται πάντα ὅσα θέλει» καί μόνο σέ αὐτήν ὀφείλουμε «δουλική προσκύνηση, λατρευτική βέβαια πρός τόν Θεό καί τιμητική πρός τούς ἁγίους»69. Γι' αὐτό, νομίζω, δέν θά εἴμαστε ἐκτός τοῦ πνεύματος τῶν ἁγίων Πατέρων μας, ἄν ἀπευθύνουμε τό ἐφύμνιο πρός τήν Παναγία μας: «Χαῖρε, ἀναμάρτητε Θεόνυμφε Δέσποινα». Ἀμήν.

Ὑποσημειώσεις:

Αποκ. 5,1.
«Μέχρι γάρ τῆς κατά τήν οἰκονομίαν ὑπηρεσίας ἀναγκαία ἡ παρθενία, τό δ' ἐφεξῆς ἀπολυπραγμόνητον τῷ λόγῳ τοῦ μυστηρίου». Μεγάλου Βασιλείου, Εἰς τήν ἁγίαν τόν Χριστοῦ γέννησιν 5, PO31, 1468AB.
Βλ. Χρυσοστόμου Σταμούλη, Θεοτόκος καί ὀρθόδοξο δόγμα. Σπονδή στή διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Θεσσαλονίκη 1996.
Ἐνῶ οἱ Πατέρες τοῦ 4ου αἰῶνα πρόβαλαν ὡς πρότυπο τελειώσεως τόν προφήτη Μωυση (βλ. ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, Περί τόν βίου Μωυσέως τοῦ νομοθέτου, ἡ περί τῆς κατ' ἀρετήν τελειότητας, Pg44, 297-429), ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς θέτει τήν Παρθένο ὡς πρότυπο τελειώσεως καί παράδειγμα πρός μίμηση γιά τούς πιστούς στίς ὁμιλίες του καί ἰδιαίτερα στήν Ὁμιλία 53, Γρηγορίου Παλαμᾶ Ὁμιλίαί ΚΒ', ἐκδ. Σόφ. Οἰκονόμου, Ἀθήνησι 1861, σ. 131-180.
Βλ. ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ὁμιλία 14, PG 151, 172BC.
Βλ. ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα, Ἡ Θεομήτωρ, Εἰς τήν Γέννησιν 6, εκδ. Π. Νέλλα, Ἀθήνα 41995, σ. 69.
Ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα, Ἡ Θεομήτωρ, Εἰς τήν Κοίμησιν 8, ο.π., σ. 196.
Ἁγίου Νικόδημου Ἁγιορείτου, Συμβουλευτικόν ἐγχειρίδιον, εκδ. «Ὁ ἅγιος Νικόδημος», Ἀθῆναι χ.χρ, σ. 224. Πρβλ. ἁγίου Νικόδημου Ἁγιορείτου, Ἀόρατος Πόλεμος, εκδ. «Ὁ ἅγιος Νικόδημος», Ἀθῆναι χ.χρ, κέφ. μθ', σ. 165-166.
Ἁγίου Νικόδημου Ἁγιορείτου, Κῆπος Χαρίτων, εκδ. Ρηγόπουλου, Θεσσαλονίκη 41992, σ. 200.
Ἄρχιμ. Σωφρονίου, Ὁ ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, Ἐσσεξ Ἀγγλίας 1999, σ. 492.
Ἁγίου Ἰωάννου Δαμάσκηνου, Ἱερά Παράλληλα, Τίτλ. ΙΓ', PG 95, 1172AB.
Ἐνδεικτικά βλ. στήν Δογματική τοῦ Π. Τρεμπέλα, ὅπου γράφει: «Ὡς πρός δέ τήν ἀναμαρτησίαν, τήν ὁποίαν ἡ Δυτική Ἐκκλησία στηριζομένη ἔνθεν μέν ἐπί τοῦ χαιρετισμοῦ τοῦ ἀγγέλου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ Θεοτόκος χαρακτηρίζεται ὡς κεχαριτωμένη, ἔνθεν ἐπί τῆς ἰδέας, ὅτι ἐάν δεχθῶμεν, ὅτι αὐτή ἐγένετο ἔνοχος

ἁμαρτίας, τοῦτο θά ἐπεσκίαζε τήν τιμήν τοῦ υἱοῦ της, δεχόμεθα ταύτην μόνον ὡς σχετικήν, ὕφ' ἣν ἔννοιαν ὁ μέν Παῦλος λέγει περί ἑαυτοῦ ὅτι «κατά δικαιοσύνην τήν ἐν νόμῳ ἐγένετο ἄμεμπτος». Τί ὑπονοεῖ ἐδῶ ὁ μακαριστός καθηγητής μέ τόν ὅρο «σχετική»; Ἄν εἶχε ἁμαρτήματα ἡ Θεοτόκος ἤ ὄχι, δέν φαίνεται καθαρά. Πιό κάτω ὅμως ἀναφέρει ὅτι «μόνος ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος ἐκδέχεται τήν Θεοτόκον ὡς τελείως ἀπηλλαγμένην προσωπικῶν ἁμαρτιῶν». Καί συνεχίζει-«πολλοί ὅμως ἐκ τῶν λοιπῶν Πατέρων καί συγγραφέων ἀποδίδουσιν εἰς τήν Παρθένον ὄχι μόνον τήν δυνατότητα, ὅπως ἁμάρτῃ ἀλλά καί ὅτι δέν ἦτο ἀπηλλαγμένη ἀδυναμιῶν καί ἀτελειῶν τινῶν (δηλ. παθῶν)». Κατόπιν φέρνει μεμονωμένα χωρία Πατέρων καί ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων (Ὠριγένη, Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ζιγαβηνοῦ), χωρίς ὅμως νά ἐξετάζει τόν λόγο, τήν αἰτία πού ἔγραψαν κάτι τέτοιο, οὔτε νά τά συνδέει μέ τήν ὅλη διδασκαλία τους γιά τήν Θεοτόκο, ὅπου τήν «ἀποδεικνύει» ἐμπαθῆ! Βλ. Π. Τρεμπέλα, Δογματική, τόμ. Β', εκδ. Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθῆναι 21979, σ. 213-215. Ἐπίσης βλ. δ.π., σ. 215-216, τόν προτεσταντίζοντα τρόπο μέ τόν ὁποίο θέλει νά ἀνατρέψει τίς καινοτομίες τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας γιά τήν Θεοτόκο, ὅπου μάλιστα παραξενεύεται, ὅταν ὁ L. Ott γράφει ὅτι «οὐδεμία Χάρις μεταδίδεται εἰς τούς ἀνθρώπους ἄνευ τῆς ἐνεργοῦ μεσιτείας αὐτῆς». Δέν γνώριζε ἀπ' ὅτι φαίνεται ὁ κ. καθηγητής ὅτι μέ αὐτό τό σκεπτικό κατηγορεῖται καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς, πού γράφει τά ἑξῆς ἀποκαλυπτικά: «Οὐκοῦν αὐτή μεθόριόν ἐστί κτίστης και ἀκτίστου φύσεως, καί οὐδείς ἄν ἔλθοι πρός Θεόν, εἰ μή δι' αὐτῆς τέ καί τοῦ ἐξ αὐτῆς τεχθέντος μεσίτου· καί οὐδέν ἄν ἐκ τοῦ Θεοῦ τῶν δωρημάτων, εἰμή διά ταύτης, γένοιτο καί ἀγγέλοις καί ἀνθρώποις». Ὁμιλία 53, 23, Γρηγορίον Παλαμᾶ Ὁμιλίαί ΚΒ', εκδ. Σόφ. Οἰκονόμου, Ἀθήνησι 1861, σ. 159. 13. Βλ. Ἀμαλίας Σπουρλάκου-Εὐτυχιάδου, Ἡ Παναγία Θεοτόκος τύπος χριστιανικῆς ἁγιότητας, Ἀθήνα 1990, σ. 57 ὕποσημ. 1. Δηλαδή ἡ Παναγία δέν εἶχε πολλές ἁμαρτίες, ἦταν μειωμένες! Ἡ διατριβή αὐτή γράφτηκε, ὅπως φαίνεται καί ἀπό τόν ἐπεξηγηματικό ὑπότιτλο της, ὡς «Συμβολή εἰς τήν ὀρθόδοξον τοποθέτησιν ἔναντι τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἀσπίλου Συλλήψεως καί τῶν συναφῶν ταύτη δογμάτων». Ἡ κα Σπουρλάκου στήν προσπάθεια της νά ἀνατρέψει τό ρωμαιοκαθολικό δόγμα χρησιμοποιεῖ σέ γενικές γραμμές προτεσταντίζουσα ἐπιχειρηματολογία, σέ πολλά σημεῖα φάσκει καί ἀντιφάσκει χρησιμοποιῶντας ἀστόχως πλῆθος Πατερικῶν καί μή χωρίων, κάνοντας ἔτσι ὅλη τήν μελέτη κάπως «φλύαρη» (σύνολο σελίδων 646). Ὡς πρός τό θέμα τῆς ἀναμαρτησίας τῆς Παναγίας δέν εἶναι ξεκάθαρη ἡ θέση της. Γιά παράδειγμα, ἔκτος τό «τῆς ἁμαρτίας ἐν ὑφέσει», πού ἀναφερθήκαμε παραπάνω, στήν ἀρχή τῆς σελίδας 53, ἐνῶ γράφει ὅτι ἡ Παναγία «ἔλαβε τήν χάριν τοῦ μή ἁμαρτάνειν», στήν ἴδια σελίδα λίγο πιό κάτω γράφει ὅτι εἶχε ἀτέλειες καί συγγνωστά ἐλαττώματα. Τό συγγνωστό ὅμως ἐλάττωμα ἁμάρτημα εἶναι οὐσιαστικά ἡ συγκατάθεση στήν κατά διάνοια ἁμαρτία. Ἐπίσης βλ. σ. 628, ὅπου ἡ ἀναμαρτησία τῆς Θεοτόκου παρομοιάζεται (ὑποβιβάζεται οὐσιαστικά) μέ αὐτήν

τῶν δικαίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καί ὅτι ἡ ἁγιότητα τῆς Θεοτόκου «εἶναι ἐφικτή παντί τῷ ἔχοντι τήν αὐτήν δεκτικότητα». Πρβλ. σ. 55, ὅπου γράφει «περι ἐξομοιώσεως καί ταυτίσεως ἑκάστου χριστιανοῦ μετά τῆς (ἁγιότητας) τῆς Θεομήτορος». Βέβαια δέν ἔχουμε τήν δυνατότητα νά κάνουμε λεπτομερή κριτική τῆς διατριβῆς τῆς κας Σπουρλάκου, ἀλλά νομίζουμε (καί πιστεύουμε ὅτι δίχως τήν θέληση της) στήν μελέτη αὐτή ὑποβιβάζεται τό πρόσωπο τῆς Θεοτόκου. Ποιός μπορεῖ νά φθάσει τήν ἁγιότητα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου; Ἤ μήπως καί αὐτή θά κριθεῖ, ὅπως λέγουν οἱ Πεντηκοστιανοί; Διαφορετικό εἶναι νά λέμε ὅτι ἡ Θεοτόκος ἀποτελεῖ πρότυπο βίου γιά τόν χριστιανό καί ἄλλο εἶναι νά θεωροῦμε ὅτι μποροῦμε νά ἐξομοιωθοῦμε μέ αὐτήν, νά ἔχουμε τήν ἴδια δεκτικότητα ἁγιότητος.

Βλ. Ἰωάννου Καλογήρου, «Μαρία», Θρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμ. 8, Ἀθῆναι 1966, σ. 675, ὅπου ὁ κατά τά ἄλλα ἐμβριθής καί πρωτοπόρος στίς μελέτες του γιά τήν Θεοτόκο κ. καθηγητής (αὐτόν ἀκολουθεῖ ὁ Π. Τρεμπέλας, σχεδόν ἀντιγράφει ἡ Αμ. Σπουρλάκου) φοβούμενος ὅτι ἡ τελεία ἀναμαρτησία τῆς Παναγίας (ὄχι βέβαια κατά φύσει ἀλλά κατά θέλησει, κατά προαίρεσει) προέρχεται ἀπό τήν ἄσπιλη σύλληψη πού προσβάλλει τό ἀναμάρτητο τοῦ Κυρίου, μεταθέτει τήν ἀναμαρτησία της εἴτε μετά τόν Εὐαγγελισμό, εἴτε μετά τήν Ἀνάσταση, εἴτε μετά τήν Πεντηκοστή. Ἡ φοβία του αὐτή εἶναι αἰσθητή καί στήν μελέτη του Μαρία, ἡ Ἀειπάρθενος Θεοτόκος κατά τήν ὀρθόδοξον πίστιν, Θεσσαλονίκη 1957, ὅπου στό κέφ. «Τό ἀναμάρτητον τῆς Θεοτόκου ἐξ ἐπόψεως Ὀρθοδόξου», σ. 78 κ.έ. προβάλλει Σύρους καί μονοφυσίτες θεολόγους ὡς ὑποστηρικτές του ἀγνοῶντας τήν μετά τόν ἅγιο Ἰωάννη Δαμασκηνό Πατερική Παράδοση. Ἐνῶ θεωρεῖ ὅτι ὁ ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας γράφει περί καθαρότητας καί ἀναμαρτησίας τῆς Θεοτόκου «ὑπό λατινικήν σχολαστικήν ἐπίδρασιν διατελῶν», βλ. ο.π., σ. 86.

Βλ. Ἀμαλίας Σπουρλάκου-Ευτυχιάδου, Παναγία Θεοτόκος τύπος χριστιανικῆς ἁγιότητος, Ἀθήνα 1990, σ. 57. Ἔξαλλου καί ὁ ὀρθόδοξος χριστιανός μόλις βαπτισθεῖ δέν εἶναι μόνο δυνάμει ἀλλά καί ἐνεργεῖς ἀναμάρτητος.

Βλ. Ἀμαλίας Σπουρλάκου, ὁ.π., σ. 53. Πρβλ. Ἰωάννου Καλογήρου, «Μαρία», ὐ.π., σ. 675.

Βλ. Χρήστου Ἀνδρούτσου, Δογματική τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι, 21956, σ. 191-193. Ἐπίσης καί ἡμέτεροι θεολόγοι, παρερμηνεύουν τήν ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ. Γιά παράδειγμα βλ. Ἀνδρέου Θεοδώρου, Ἡ περί Τριάδος καί Χρίστου διδασκαλία τῆς Παρακλητικῆς, ἐν Ἀθήναις 1962, σ. 32, ὁπού ὁ Χριστός παρουσιάζεται θελήσει ἀναμάρτητος καί ὄχι φύσει.

Βλ. εἰσήγηση μας, «Ἡ χρήση λογικῆς καί νοερᾶς ἐνέργειας τοῦ ἀνθρώπου κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ», Πρακτικά Διεθνῶν Ἐπιστημονικῶν Συνεδρίων Ἀθηνῶν καί Λεμεσοῦ, Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στήν ἱστορία καί τό παρόν, Ἱερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου 2000, σ. 776.

Ἄρχιμ. Σωφρονίου, Ὁ ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, Ἔσσεξ Ἀγγλίας 81999, σ. 247.

Βλ. ὅ.π., σ. 250. Πρβλ. τό ὅραμα ποῦ εἶδε ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς μέ τήν μεταβολή τοῦ γάλακτος σέ οἶνο, ὅπου ὁ ἠθικός λόγος του ἀνυψώθηκε σέ δογματικό μετά ἀπό 18 ἔτη μοναχικῆς ἀσκήσεως. Φιλόθεου Κωνσταντινουπόλεως, Λόγος ἐγκωμιαστικός εἰς Γρηγόριον Παλαμᾶ», PO 151, 580AB.

Γεωργίου Μαντζαρίδη, «Ἡ Παρθένος Μαρία, μητέρα της καινής κτίσεως». Πρακτικά Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμήν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καί Ἀειπαρθένου Μαρίας (15-17 Νοεμβρίου 1989), Θεσσαλονίκη 1991, σ. 274.

«Ἡ πνευματική παρθενία εἶναι ἀναμαρτησία». Πρωτοπρεσβ. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, «Ἡ Ἀειπάρθενος Μητέρα τοῦ Θεοῦ», Θέματα ὀρθοδόξου θεολογίας, Ἀθῆναι 1973, σ. 136.

Τό δόγμα αὐτό τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας ἔφερε ὡς λογικό ἐπακόλουθο ἕνα ἄλλο δόγμα, αὐτό τῆς ἐνσώματης μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου (Ἀssumptio) ποῦ διατυπώθηκε ἀπό τόν πάπα Πιό ΙΒ’ τό 1954. Ἄν οἱ Ρωμαιοκαθολικοί ὁμιλοῦσαν ρητῶς γιά φυσικό θάνατο τῆς Παναγίας, θά συμφωνοῦσαν καί οἱ Ὀρθόδοξοι, ἀφοῦ κατά τήν Παράδοση μετά τήν κοίμηση ἡ Παναγία ἀναλήφθηκε ἐν σώματι στούς οὐρανούς καί τεκμήριο τῆς μεταστάσεως τῆς ἀποτελεῖ ἡ Ἁγία Ζώνη πού παραδόθηκε στόν ἀπόστολο Θωμᾶ. Ὁ καθηγητής Μέγας Φαράντος, προτεσταντίζων καί αὐτός στήν διδασκαλία του περί τῆς Θεοτόκου, δέν ἀποδέχεται τήν ἐνσώματη μετάσταση, βλ. Μέγα Φαράντου, Δογματικά καί ἠθικά Ι, Ἀθῆναι 1983, σ. 270-271. Καί φυσικά θεωρεῖ σχετική τήν ἀναμαρτησία τῆς Παναγίας, βλ. ὁ.π., σ. 268-269.

Βλ. καί τήν μαρτυρία τοῦ μακαρίου Γέροντος Παίσιου γιά τήν ἀνήδονη σύλληψη τῆς Θεοτόκου, στό Ἱερομόναχου Ἰσαάκ, Βίος τόν Γέροντος Παϊσίον τόν Ἁγιορείτου, Ἅγιον Ὄρος 2004, σ. 171-172.

Βλ. ἁγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἑρμηνεία εἰς τό Πάτερ ἡμῶν, PG 90, 901cd. Πρβλ. ἄρχιμ. Σωφρονίου, Ἄσκησις καί θεωρία, Ἔσσεξ Ἀγγλίας 1996, σ. 130.

Λούκ. 1,38.

«Μόνη ἡ Παρθένος Μαρία ἦτο ὁ ἀντάξιος τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως ναός! Ὁ Θεός Λόγος ἀπέβλεψεν εἰς τήν ἔκπαγλον ὡραιότητα τῆς Ψυχῆς της, ὥστε νά δανεισθῇ ἐκ τῶν τιμίων αἱμάτων της τήν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ φῦσιν. Μήτηρ ἀνταξία τοῦ Δεσπότου και Υἱοῦ της»! Ἀνδρέου Θεοδώρου, Ἡ περί Τριάδος καί Χρίστου διδασκαλία τῆς Παρακλητικῆς, ἐν Ἀθήναις 1962, σ. 33.

Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ὁμιλία 37, Εἰς τήν Κοίμησιν, PG 151, 465B. Δέν συμφωνοῦμε μέ τήν σχολαστική ἄποψη ὅτι ἡ Παναγία θά μποροῦσε νά εἶχε ἔγγαμο βίο καί νά ὑπηρετοῦσε ἀνεμπόδιστα στό σχέδιο τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Ἄν αὐτό ἦταν προτιμότερο ἀπό τόν παρθενικό βίο, τότε γιατί δέν τό πραγματοποίησε ὁ Θεός;

Βλ. ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα, ΙΙ θεομήτωρ, Εἰς τόν Εὐαγγελισμόν 3, ἔκδ. Π. Νέλλα, Ἀθήνα 41995, σ. 126.

Ὁ ἄνθρωπος μετά τήν πτώση δέν κληρονομεῖ συμμετέχει στήν ἐνοχή τῆς ἁμαρτίας τῶν προπατόρων Ἀδάμ καί Εὔας, ἄλλα δέχεται τίς συνέπειες τῆς ἀσθενούσης πλέον ἀνθρωπινής φύσεως, τήν φθορά, τά ἀδιάβλητα πάθῃ, τόν θάνατο. Τό νά αἰσθάνεται κάποιος ὅτι εἶναι ἔνοχος γιά τήν προπατορική ἁμαρτία καί ὅτι γι’ αὐτό τιμωρεῖται ἀπό τόν Θεό μαρτυρεῖ ἐπίδραση ἀπό τήν δυτική δικανική διδασκαλία περί πτώσεως. Βλ. π. Ἰωάννου Ρωμανίδου, Τό προπατορικόν ἁμάρτημα, Ἀθήνα Ἴ1992, σ. 154 καί σ. 160-161. Δέν ἁμαρτήσαμε ἐμεῖς στό πρόσωπο τοῦ Ἀδάμ, οὔτε ἔγιναν ὅλοι ἁμαρτωλοί ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀδάμ. Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἑρμηνεύοντας τό χωρίο τοῦ ἀποστόλου Παύλου, «ὥσπερ γάρ διά τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνός ἀνθρώπου (Ἀδάμ) ἁμαρτωλοί κατεστάθησαν οἱ πολλοί» (Ρώμ. 5,19), γράφει: «Οὕτως ἁμαρτωλοί κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὐχ ὡς τῷ Ἀδάμ συμπαραβεβηκότες, οὐ γάρ ἦσαν πώποτε, ἄλλ’ ὡς τῆς ἐκείνου φύσεως ὄντες της ὑπό νόμον πεσούσης τόν τῆς ἁμαρτίας… ἠρρώστησεν ἡ ἀνθρώπου φύσις ἐν Ἀδάμ διά τῆς παρακοῆς τήν φθοράν, εἰσέδυ τέ οὕτω αὐτήν τά πάθῃ», PO74, 789B.

Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἔκθεσις πίστεως 26, Pg94, 924AB.

«Ἀλλά τοῦτο ζητῶν ἐποίησεν, ἵνα, γεννηθῆναι δεῆσαν, τήν μητέρα παρ’ αὐτῆς λαβή». Ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα, Ἡ θεομήτωρ, Εἰς τόν Εὐαγγελισμόν 8, ἔκδ. Π. Νέλλα, δ.π., σ. 150.

Γέν. 1,31.

Κολασ. 2,9.

Βλ. Λούκ. 1,35.

Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ὁμιλία 14, Pg151, 176.

Βλ. π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, «Ἡ Ἀειπάρθενος Μητέρα τοῦ Θεοῦ», Θέματα ὀρθοδόξου θεολογίας, Ἀθῆναι 1973, σ. 130.

«Μετά οὖν συγκατάθεσιν τῆς ἁγίας Παρθένου, Πνεῦμα ἅγιον ἐπῆλθεν ἔπ’ αὐτήν κατά τόν Κυρίου λόγον, ὅν εἶπεν ὁ ἄγγελος, καθαῖρον αὐτήν». Ἁγίου Ἰωάννου Δαμάσκηνου, Ἐκδοσις ὀρθοδόξου πίστεως 46, PO94, 985B.

«Εἰ δέ προκεκαθᾶρθαι τῷ Πνεύματι τήν Παρθένον εἰσίν οἱ φασί τῶν Ἱερῶν διδασκάλων, ἀλλά τήν κάθαρσιν προσθήκην χαρίτων αὐτοῖς βούλεσθαι χρή νομίζειν, οἱ καί τούς ἀγγέλους τόν τρόπον τοῦτον φασί καθαίρεσθαι, παρ’ οἷς οὐδέν πονηρόν». Ἅγιου Νικολάου Καβάσιλα, Ἡ Θεομήτωρ, Εἰς τήν Γέννησιν, 10, ἔκδ. Π. Νέλλα, ο.π., σ. 84.

Βλ. Ἴω. 2,1-10.

Βλ. Π. Τρεμπέλα, Δογματική, ὁ.π., σ. 214. Ὁ Τρεμπέλας στηρίζει τήν ἐπιχειρηματολογία του στήν 21η ὁμιλία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς τόν εὐαγγελιστῶν Ἰωάννην, ὅπου ὅμως τό ἐπίκεντρο τῆς ὁμιλίας τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι ὄχι τό πρόσωπο τῆς Θεοτόκου ἀλλά ἡ ἠθική διδασκαλία «μή τοίνυν μέγα φρονῶμεν ἐπί εὐγένεια τῇ κατά σάρκα, ἀλλά κἄν μύριους ἔχωμεν προγόνους θαυμαστούς, αὐτοί σπουδάσωμεν ὑπερβαλέσθαι τάς ἐκείνων ἀρετάς», Εἰς τόν

εὐαγγελιστήν Ἰωάννην, Ὁμιλίά 21, Pg59, 132. Ὅποτε ὁ Χρυσόστομος μέ τήν ρητορική δεινότητα του ἀναπτύσσει αὐτήν τήν ἰδέα σέ ὅλη τήν ὁμιλία καί ὄχι βέβαια πρός ὑποτίμηση τῆς Μητέρας τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ὁ Χριστός «σφόδρα αὐτήν ἐτίμα», ο.π., PO59, 131.

«Ἡ Παναγία κατάλαβε ὅτι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ δέν ἦταν ἄρνηση νά ἐκπληρώσει τήν παράκληση της», ιερομ. Γρηγορίου, Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος, Ἅγιον Ὄρος 1994, σ. 39. Οἱ λόγοι τῆς Παναγίας, «ὅ,τι ἄν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε» (Ἰω. 2,5) ἀποτελοῦν τήν Διαθήκη τῆς Θεοτόκου, ὡς ὁ μοναδικός λόγος της πού ἀναφέρεται στόν Χριστό καί ταυτόχρονα ὁ τελευταῖος θεομητορικός λόγος πού κατέγραψαν οἱ Εὐαγγελιστές. Βλ. ἴερομ. Γρηγορίου, ὁ.π., σ. 38-42.

Βλ. Γεωργίου Μαντζαρίδη, «Θαυματουργές εἰκόνες καί ἅγια λείψανα», Ἱερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίον, Παράδοση-Ιστορία-Τέχνη, τόμ. Α’, Ἅγιον Ὄρος 1996, σ. 118.

Βλ. Μάτθ. 12,46-48. Πρβλ. Λούκ. 8, 19-21.

Βλ. Π. Τρεμπέλα, ο.π., σ. 215. Ἡ δέ Αμ. Σπουρλάκου ἀναγράφει τό χωρίο Λούκ. 8,21 στό ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου της. Καί οἱ δυό παραθέτουν τόν ἅγιο Ἰωάννη Χρυσόστομο (Εἰς τό κατά Ματθαῖον, Ὁμιλία 44, PO 57, 463-472) γιά νά θεμελιώσουν τήν ἄποψη τους ὅτι ἡ Παναγία δέν ἦταν ἀναμάρτητη, εἶχε μάλιστα καί πάθη. Ὅμως παρερμηνεύουν τόν Χρυσόστομο ἀφοῦ δέν κατανοοῦν τίς προϋποθέσεις τῆς συγκεκριμένης ὁμιλίας του. Ὁ ἅγιος ἤθελε σέ αὐτήν τήν ὁμιλία νά τονίσει τήν ἀξία τῆς ἀρετῆς, πού δέν ἔγκειται σέ συγγένεια ἀλλά σέ προαίρεση, γι’ αὐτό τονίζει στήν ἴδια ὁμιλία: «μήτε ἐπί παισιν εὐδοκίμοις μέγα φρονῶμεν, ἄν μή τήν ἀρετήν αὐτῶν ἔχωμεν μήτε ἐπί πατράσι γενναίοις, ἐάν μή ὦμεν αὐτοῖς ὁμότροποι», Pg57, 466.

«Κἄν οἱ εὐαγγελισταί ταῦτα πάντα φανερῶς οὐ λέγουσι, μή θέλοντες τήν Μητέρα προφέρειν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μή τοῖς ἀπίστοις ὑποψίας ἀφορμήν δῶσιν». Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ὁμιλία 18, PG 151, 237d.

Ἐπίσης πολλοί ἑρμηνευτές, ὅπως ὁ ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας, θεωροῦν ὅτι μέ αὐτήν τήν παρομοίωση ὁ Χριστός ἔθεσε τήν Μητέρα Τοῦ ὡς πρότυπο καί κορυφή ἁγιότητας. Βλ. ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα, Ἡ Θεομήτωρ, Εἰς τήν Γέννησιν 10, ἔκδ. Π. Νέλλα, Ἀθήνα 41995, σ. 86. Πρβλ. Ἴερομ. Γρηγορίου, Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος, ο.π., σ. 41.

Βλ. Λούκ. 2,35.

Βλ. Ἰωάννου Καλογήρου, Μαρία, ἡ Ἀειπάρθενος Θεοτόκος κατά τήν ὀρθόδοξον πίστιν, Θεσσαλονίκη 1957, σ. 96 κ.έ.

Ἀρχιμ. Σωφρονίου, Ὁ ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, Ἔσσεξ Ἀγγλίας 1999, σ. 490-491.

Βλ. Ἰω. Καρμίρη, Τά. Δογματικά καί Συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. 1, ἐν Ἀθήναις 1952, σ. 138.

Βλ. Λούκ. 2,44-46.
Βλ. καί ἄρχιμ. Σωφρονίου, Ὁ ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, ὁ.π., σ. 492.
Αὐτήν τήν «τριχῶς ἀναμαρτησία» τῆς Παναγίας ὁμολογεῖ καί ὁ πατριάρχης Κύριλλος Α’ Λούκαρις σέ ὁμιλία του γιά τήν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου. Βλ. Ἴ. Καρμίρη, Τά Δογματικά καί Συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου καί, Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. 2, ἐν Ἀθήναις 1953, σ. 711.
Εὐτυχίας Γιούλτση, Η Παναγία πρότυπο πνευματικῆς τελειώσεως, Θεσσαλονίκη 2001, σ. 87. Ἡ κα Γιούλτση ὡς πρός τήν ἀναμαρτησία τῆς Παναγίας γράφει σαφέστατα ὅτι «μέ τόν πανάγιο βίο της ἡ ἴδια ἀπέφυγε παντελῶς την ἁμαρτία, καί εἶναι ἡ μόνη μεταξύ τῶν ἀνθρώπων ἄνευ ἁμαρτίας», ὁ.π., σ. 89. Ἐπίσης καί ὁ π. Ἀλέξανδρος Σμέμαν στό ἄρθρο του «Ἐξομολόγηση καί Θεία Κοινωνία», περιοδικό Ἐπίγνωση, τχ. 86, Φθινόπωρο 2003, σ. 13, εἶναι σαφής ὡς πρός τήν ἀναμαρτησία τῆς Παναγίας ὅταν γράψει ὅτι, «κανένα ἀνθρώπινο ὄν δέν εἶναι ἀναμάρτητο, μέ ἐξαίρεση τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, τή Μητέρα τοῦ Κυρίου».
Ἄρχιμ. Σωφρονίου, Ὁ ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, ὁ.π., σ. 490.
Ἡ ἐμπειρική αὐτή κοινωνία δημιουργεῖται μέσῳ τῆς προσευχῆς, κυρίως ὅμως μέσα στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ. «Τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἑνιαῖο καί ἀδιαίρετο. Εἶναι τό σῶμα πού γεννήθηκε ἀπό τήν Παρθένο Μαρία. Εἶναι τό σῶμα πού κοινωνοῦν οἱ πιστοί στό μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας. Αὐτό τό σῶμα δημιουργεῖ τήν καινή κτίσή. Αὐτό εἶναι ἡ χώρα τῶν ζώντων, πού φανέρωσε στόν κόσμο ἡ χώρα τοῦ ἀχώρητου, ἡ Παρθένος Μαρία, ἡ μητέρα της καινής κτίσεως». Γεωργίου Μαντζαρίδη, «Ἡ Παρθένος Μαρία, μητέρα της καινής κτίσεως», Πρακτικά Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμήν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκον καί Ἀειπαρθένου Μαρίας (15-17 Νοεμβρίου 1989), Θεσσαλονίκη 1991, σ. 277. Ὑπό αὐτήν τήν ἔννοια, μέσα στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, βλέπει καί ὁ μακάριος Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής, αὐτός ὁ Θεοτοκόφιλος Ἁγιορείτης, «τήν ὑπερφυεστάτην συγγένειαν ὅπου ἀπό τήν Παναγία καί γλυκεῖα μας Μανούλα ἐλάβομεν». Γέροντος Ἰωσήφ, Θείας Χάριτος ἐμπειρίες, Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής, Ἐπιστολή 13, ἔκδ. Ἱερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου 2005, σ. 172. Ἔτσι ἐξηγεῖται καί ὁ ὑπερβολικός ἴσως χαρακτηρισμός τοῦ μακαρίου Γέροντος Ἀθανασίου Ἰβηρίτή «σκύλοι!» σέ ὅσους δέν σέβονταν τήν Παναγία. Βλ. Μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσιακοῦ, Ἱερομόναχος Ἀθανάσιος Ἰβηρίτης, Ὁ θερμός λάτρης τῆς Πορταίτισσας (1885-1973), Ἀθήνα 22002, σ. 40.
Μάτθ. 23,25.
Ἄρχιμ. Σωφρονίου, Ὀψόμεθα τόν Θεόν καθώς ἐστίν, Ἔσσεξ Ἀγγλίας 1996, σ. 240.
Ἄρχιμ. Σωφρονίου, ὁ.π., σ. 342.
«Ἡ θέωσις, βεβαίως, αὐτή δέν νοεῖται, εἰ. μή ἐν ἠθική ἔννοια». Ἀμαλίας Σπουρλάκου-Ευτυχιάδου, Ἴι Παναγία Θεοτόκος τύπος χριστιανικῆς ἁγιότητας, Ἀθήνα 1990, σ. 433.
Πρωτοπρεσβ. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, «Ἡ Ἀειπάρθενος Μητέρα τοῦ Θεοῦ», Θέματα

ὀρθοδόξου θεολογίας, Ἀθῆναι 1973, σ. 134.
Τό χωρίο τό δανεισθήκαμε παρά τοῦ Μονάχου Θεοκλήτου Διονυσιάτου, Ἱερομόναχος Ἀθανάσιος Ἰβηρίτης, Ὁ θερμός λάτρης τῆς Πορταΐτισσας (1885-1973), Ἀθήνα 22002, σ. 41.
Θεοκλήτου Μονάχου Διονυσιάτου, Ἡ Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 39.
Ἡ ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι ὑπερβολική, ἀλλά θεολογική καί σωτηριολογική. Ὁ καθηγητής τῆς Δογματικῆς κ. Δ. Τσελεγγίδης ἀποφαίνεται: «Ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν Θεοτόκο, ὅπως αὐτή διαφαίνεται μέσα ἀπό τήν ὑμνογραφία τῶν θεομητορικῶν ἑορτῶν, δέν διαφοροποιεῖται ἀπό τίς δογματικές ἀποφάνσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, πού ἀσχολήθηκαν μέ τήν μητέρα τοῦ Θεανθρώπου». Δ. Τσελεγγίδη. «Ἡ θεοτοκολογία στήν ὑμνολογία τῶν θεομητορικῶν ἑορτῶν», Ὀρθόδοξη θεολογία καί ζωή. Θεσσαλονίκη 2005. σ. 48. Δέν συμφωνοῦμε μέ τόν κ. Καλογήρου ὅταν μιλᾷ γιά «ποιητικές καί ρητορικές ἐξάρσεις καί ὑπερεξάρσεις» σέ τροπάρια γιά τήν Θεοτόκο (βλ. Ἴω. Καλογήρου, Μαρία ἡ Ἀειπάρθενος, ὅ.π., σ. 108-109) ἤ ὅταν προσπαθεῖ νά ἀντιταχθεῖ στόν Γέροντα Θεόκλητο Διονυσιάτη σχετικά μέ τόν ὕμνο «Χαίροις μετά Θεόν ἤ θεός…» (βλ. Ἴω. Καλογήρου, «Ἡ ὀρθόδοξος συμβολή εἰς τήν σύγχρονον ἐπιδίωξιν, κοινῆς χριστιανικῆς ἐκφράσεως τῆς περί τῆς Θεοτόκου Μαρίας ἀληθείας καί τῆς πρός αὐτήν τιμῆς», Πρακτικά Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμήν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καί Ἀειπαρθένου Μαρίας (15-17 Νοεμβρίου 1989), Θεσσαλονίκη 1991, σ. 693-694. Οὔτε συμφωνοῦμε μέ τόν Ἴω. Καρμίρη ὅταν γράφει: «Τά οὕτω μεταφορικῶς καί ποιητική ἀδεία λεγόμενα καί ἀδόμενα ἐν τῇ καθόλου Λατρείᾳ δέν πρέπει νά λαμβάνονται κατά γράμμα, ὡς μή ἀνήκοντα εἰς τήν οὐσίαν τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων», Ἴω. Καρμίρη, Τά Δογματικά καί Συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. 1, ἐν Ἀθήναις 1952, σ. 245-246, ὑποσημ. 4. Ὁ μακάριος Γέροντας Πορφύριος ἁγίασε μελετῶντας καί ἐντρυφῶντας στούς ὕμνους τῆς Παρακλητικῆς, Μηναίων κ.α. (βλ. Γέροντος Πορφυρίου Καυσοκαλυβίτου, βίος καί Λόγοι, Ι.Μ. Χρυσοπηγής, Χανιά 2003, σ. 176-177). Καί ὁ μακάριος Γέροντας Ἰάκωβος Τσαλικης δέν εἶχε τήν δυνατότητα μελέτης πατερικῶν κειμένων, ἀλλά ἐντρυφοῦσε στά λειτουργικά βιβλία (βλ. Στύλ. Παπαδόπουλου, Ὁ μακαριστός Ἰάκωβος Τσαλίκης, Ἀθήνα 21995, σ. 72-73.
Ἐνδεικτικά βλ. τούς λόγους τῶν ἁγίων, Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ὁμιλία 53 (Εἰς τά Εἰσόδιά)· Νικολάου Καβάσιλα, Εἰς τόν Ἐναγγελισμόν Ἀνδρέου Κρήτης, Εἰς τό Γενέσιον Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Εἰς τήν Κοίμησιν.
Οἱ ἅγιοι Πατέρες μας ἔχουν ἀφήσει γραπτά δείγματα τῶν ἐμπύρων καί ἐντόνως ἱκετευτικῶν προσευχῶν τους πρός τήν Παναγία. Ὁ ὅσιος Κάλλιστος μέ πνεῦμα συντετριμμένο καί τεταπεινωμένο ἀλλά καί φλεγόμενο ἀπό θεῖο ἔρωτα προσεύχεται: «Διό μή μέ παρίδης, Πανάχραντε-πάντες γάρ παρεῖδον καί παρῆλθόν με, ὁρῶντές μου τό ἀνίατον, Προφῆται, Ἀπόστολοι, Δίκαιοι, θεῖοι Πατέρες, καί

ὑπελείφθην μόνος... (γι’ αὐτό βοᾷ πρός τήν πανύμνητο Θεοτόκο) τήν πάντα δυναμένην, τήν πάντα ἀνύουσαν», Ἄ.Δ. Σιμωνώφ, Μέγα Προσενχητάριον, ἔκδ. Πελεκάνος, Ἀθήνα, χ.χρ., σ. 329.

Βλ. τήν σχολαστική θεώρηση καί σύνδεση ἀναμαρτησία καί Σωτήρ, πού διαπνέει τόν Μητροφάνη Κριτόπουλο καί ἀποδέχεται ὁ Ἰωάννης Καλογήρου. Ὁ συλλογισμός ἔχει ὡς ἔξης: Ὁ Χριστός εἶναι Σωτήρ. Ὁ Χριστός εἶναι ἀναμάρτητος. Ἡ Θεοτόκος δέν εἶναι Σωτήρ. Ἄρα ἡ Θεοτόκος δέν μπορεῖ νά εἶναι ἀναμάρτητη. Μέ τήν ἴδια λογική ὅμως μποροῦμε νά διερωτηθοῦμε: Οἱ ἄγγελοι εἶναι ἀναμάρτητοι, μήπως εἶναι καί Σωτῆρες; Βλ. Ἰωάννου Καλογήρου, Μαρία, ἡ Ἀειπάρθενος Θεοτόκος κατά τήν ὀρθόδοξον πίστιν. Θεσσαλονίκη 1957, σ. 93.

Αὐτή ἡ ἀντιρωμαιοκαθολική πολεμική ἐπηρέασε ἀκόμη καί ἐνάρετους ἀνθρώπους, ὅπως τόν ἅγιο Ἰωάννη Μαξίμοβιτς, ὁ ὅποιος ἀφ’ ἑνός ἀνατραφείς στήν Δύση καί μή ἔχοντας πρόσβαση στά κείμενα τῶν Πατέρων (Ἰδιαίτερα Γρηγορίου Παλαμᾶ καί Νικολάου Καβάσιλα) ἀφ’ ἑτέρου μή ἔχοντας τήν ἱκανότητα καί τό χάρισμα τῆς θεολογίας, παρόλη τήν ἔκδηλη ἁγιότητα τοῦ μέ τό διορατικό καί ἰαματικό χάρισμα πού κατεῖχε, ἔπεσε στό σφάλμα νά γράψει ὅτι ἡ Θεοτόκος δέν ἦταν ἀπαλλαγμένη ἀπό προσωπικές ἁμαρτίες. Βλ. ἁγίου Ἰωάννη Μαξίμοβιτς, Ἡ τιμή τῆς Θεοτόκου στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, Ἀθήνα 2005, σ. 66 κ.έ. Βέβαια στό τέλος τῆς μελέτης του ὁ Μαξίμοβιτς γράφει ὅτι ἡ Παρθένος «ἀπώθησε κάθε παρόρμηση πρός ἁμαρτία», (ὁ.π., σ. 86), ἴσως γιά νά μετριάσει αὐτά πού ἔγραψε προηγουμένως. Πάντως στό βιβλίο αὐτό δίνει μία συγκεχυμένη ἄποψη γιά τήν ἀναμαρτησία τῆς Παναγίας.

Βλ. Μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσιάτου, Μαρία ἡ Μητέρα τόν Θεοῦ, Θεσσαλονίκη 1988, σ. 59.

Πηγή: agiazoni.gr